

АНАЛІЗ ДОЦІЛЬНОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ ДО ХОЛДИНГОВОЇ КОМПАНІЇ

EXPEDIENCY OF INTEGRATION ENGINEERING ENTERPRISES BLACK SEA REGION TO THE HOLDING COMPANY

У статті проаналізовано доцільність об'єднання машинобудівних підприємств Причорноморського регіону в межах холдингу. Був застосований методичний підхід, що ґрунтується на рейтинговій оцінці динаміки економічних показників суб'єктів господарювання. Апробований метод нормативної системи значень показників передбачає формування еталонної динаміки фінансового стану підприємства та її порівняння з фактичною внаслідок інтеграції до холдингової компанії. Проаналізовано показники господарської діяльності ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» на основі розрахунку коефіцієнта кореляції рангу Спірмена. За шкалою Чеддока встановлена сила кореляційного зв'язку. Таким чином, було встановлено, що підприємство за рахунок інтеграції до холдингу мало кращі економічні результати в 2009–2011 роках.

Ключові слова: доцільність інтеграції, коефіцієнт кореляції рангу Спірмена, метод нормативної системи значень показників, підприємства Причорноморського регіону, холдингова компанія, шкала Чеддока.

В статье проанализирована целесообразность объединения машиностроительных предприятий Причерноморского региона в рамках холдинга. Был использован методический подход, основанный на рейтинговой оценке динамики экономических показателей субъектов хозяйствования. Апробированный метод нормативной системы значений показателей предусматривает формирование эталонной динамики финансового состояния предприятия и ее сравнение с фактической вследствие интеграции

в холдинговую компанию. Проанализированы показатели хозяйственной деятельности ПАО «Черноморский судостроительный завод» на основе расчета коэффициента корреляции ранга Спирмена. По шкале Чеддока установлена сила корреляционной связи. Таким образом, было установлено, что предприятие за счет интеграции в холдинг имело лучшие экономические результаты в 2009–2011 годах.

Ключевые слова: целесообразность интеграции, коэффициент корреляции ранга Спирмена, метод нормативной системы значений показателей, предприятия Причерноморского региона, холдинговая компания, шкала Чеддока.

The article analyzed the feasibility union building enterprises Black Sea region within the holding. We applied methodological approach, based on the rating assessment of the dynamics of economic indicators entities. Tested method regulatory system involves the formation of values of reference dynamics of the financial condition of the company and its comparison with the actual result of integration with the holding company. The analyzed indicators of economic activity of PJSC "Chernomorsky Shipbuilding Yard" by calculating Spearman rank correlation coefficient. On a Cheddok's scale installed power correlation. Thus, it was found that the enterprise by integrating the holding had the best economic performance in 2009–2011.

Key words: feasibility of integration, Spearman rank correlation coefficient, method regulatory system of the indicators, company Black Sea region, holding company, Cheddok's scale.

УДК 658:621:334.722.81(477.7)

Линенко А.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізький національний університет
Завальнюк А.О.
студентка
Запорізький національний університет

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічних і політичних криз в Україні актуалізується питання про шляхи та напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Однією з перспективних стратегій розвитку підприємств є інтеграція шляхом об'єднання, злиття та поглинання, що пояснюється не лише прагненням до укрупнення капіталу в умовах глобалізації, але й потребою поліпшити фінансовий стан підприємства в умовах конкурентного середовища, підвищити його економічну стійкість за рахунок синергетичного ефекту. Об'єднання підприємств дає змогу розширити їх виробничі потужності та покращити результати діяльності суб'єктів господарювання.

В економічних умовах господарювання, що склалися сьогодні, виникла необхідність вивчення методів аналізу доцільності інтеграції підприємств, що дають можливість виявити позитивний ефект участі підприємств в об'єднаннях, потенційні ризики та розробити систему заходів щодо

усунення чи мінімізації можливих негативних наслідків об'єднання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження наукових робіт свідчить про те, що теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з інтеграційними процесами підприємств різних галузей економіки, отримали відображення в порівняно невеликій кількості публікацій. Проблематику вивчення цього питання займалися такі зарубіжні науковці, як, зокрема, І. Ансофф, Р. Коуз, У. Стеджер.

Щодо оцінки доцільності об'єднання машинобудівних підприємств варто розглядати методику аналізу інтеграційних показників. Це питання було висвітлено в працях Г.М. Азаренкової, М.Д. Білик, О.О. Непочатенко. Значний внесок у розвиток методичних підходів до оцінювання економічної ефективності функціонування об'єднань підприємств зробили також О.М. Алимов, І.П. Булеєв, М.Г. Чумаченко.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в апробації методичного підходу до ана-

лізу доцільності інтеграції машинобудівних підприємств Причорноморського регіону в межах холдингової компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доцільність об'єднання машинобудівних підприємств Причорноморського регіону розглянуто на прикладі ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод», що входить до холдингової компанії «Smart Maritime Group».

«Smart Maritime Group» є однією з найбільших промислово-інвестиційних груп України, яка об'єднує підприємства, що поділяють спільні стратегічні цілі та принципи ведення бізнесу. Інтереси «Smart Maritime Group» зосереджені в галузях, які є ключовими для економіки країни. Підприємства «Smart Maritime Group» інвестують в об'єкти гірничо-металургійного й нафтогазового комплексів, банківського сектора, сільського господарства, ритейлу, суднобудування та нерухомості. Як портфельний інвестор підприємства «Smart Maritime Group» беруть участь також в інших бізнес-проектах.

До складу «Smart Maritime Group» ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» увійшов у 2007 році.

Для аналізу й оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства можна скористатися підходом, що ґрунтується на рейтинговій оцінці економічної динаміки показників суб'єкта господарювання. Був застосований метод нормативної системи значень показників, який передбачає формування еталонної динаміки фінансового стану підприємства та її порівняння з фактичною внаслідок інтеграції до холдингової компанії.

Динаміка кожного показника визначається як темп його зростання (спаду). Нормативна система значень показників включає низку показників, кожному з яких відповідає чітко визначений ранг. Наприклад, якщо обрана система з семи показників, то тому з них, який повинен мати найвищий темп зростання, присвоюється ранг 1, а тому, який повинен мати найнижчий темп зростання, присвоюється ранг 7.

Така методика полягає у розрахунку фактичних темпів зростання обраних показників та заміні отриманих величин рангами. За тим же правилом можна отримати реальну динаміку та порівняти її з еталонною. Відхилення реальної динаміки від

еталонної, виражене за допомогою коефіцієнта кореляції цих двох рядів, буде репрезентувати інтегральну оцінку цієї реальної динаміки [1].

Вибір показників, які складають нормативну систему значень показників, проводиться на основі фінансових коефіцієнтів. Під час використання цього підходу запропонована така система нормативних рангових значень абсолютних показників на базі офіційної фінансової звітності (табл. 1).

Таблиця 1

Система показників для оцінки доцільності інтеграції підприємства до холдингу

Показник	Позначення	Ранг
Чистий прибуток	ЧП	1
Валовий прибуток	ВП	2
Виручка від реалізації	ВР	3
Грошові кошти	ГК	4
Оборотні активи	ОА	5
Поточні зобов'язання	ПЗ	6
Довгострокові зобов'язання	ДЗ	7

Як еталонна прийнята система нормативних значень показників темпів їх зростання (Т), тобто:

$$ТЧП > ТВП > ТВР > ТГК > ТОА > ТПЗ > ТДЗ. \quad (1)$$

Була проведена інтегральна оцінка фінансового стану підприємства суднобудування з використанням методу нормативної системи значень показників, виявлена динаміка фінансового стану та його відповідність еталонному. Для аналізу доцільності інтеграції машинобудівних підприємств Причорноморського регіону до холдингової компанії було досліджено показники господарської діяльності ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» (табл. 2).

Для прикладу результати інтегральної оцінки динаміки розвитку ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» за 2014–2015 роки наведені в таблиці 3.

Наступним кроком в оцінці є визначення відхилення реальної динаміки розвитку від еталонної за допомогою коефіцієнта кореляції. Коефіцієнт кореляції рангів – це один із показників сили зв'язку (ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена).

Зробити висновок про практичну значущість отриманих результатів аналізу можна на основі

Таблиця 2

Вхідні дані для розрахунку показників ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод», тис. грн. [2]

Показники	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ЧП	861	-34 468	-40 210	669	862	1 235	602	207	-268 171	-47 683
ВП	7 996	-9 401	-5 916	-4 571	-21 776	-1 879	-41 103	17 329	-6 732	3 646
ВР	95 137	7 725	59 745	52 218	85 554	150 808	110 087	195 392	60 182	48 398
ГК	535	803	1 281	2 328	2 543	21 135	19 646	225 963	41 871	56
ОА	198 891	236 074	300 175	375 667	386 701	493 926	447 913	639 724	716 585	653 049
ПЗ	83 210	494 009	792 303	920 597	774 861	927 410	399 412	301 059	489 472	593 916
ДЗ	13 894	14 074	14 016	7 118	248	188	633 669	794 689	718 791	683 897

Таблиця 3

**Інтегральна оцінка динаміки розвитку
ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» за 2014–2015 роки**

Показники	Значення, тис. грн.			Фактичні ранги	Еталонні ранги	Відхилення (x)	x ²
	2014	2015	зміни				
ЧП	-268 171	-47 683	0,17781	5	1	-4	16
ВП	-6 732	3 646	-0,54159	7	2	-5	25
ВР	60 182	48 398	0,80419	4	3	-1	1
ГК	41 871	56	0,00134	6	4	-2	4
ОА	716 585	653 049	0,91134	3	5	2	4
ПЗ	489 472	593 916	1,21338	1	6	5	25
ДЗ	718 791	683 897	0,95146	2	7	5	25

Таблиця 4

Шкала Чеддока

Характеристика сили зв'язку	Відсутній	Слабкий	Помірний	Помітний	Високий	Дуже високий
Показання сили зв'язку	0	0,1–0,3	0,3–0,5	0,5–0,7	0,7–0,9	0,9–0,99

щільності зв'язку фактичних та еталонних рангів за допомогою шкали Чеддока [3] (табл. 4).

Коефіцієнт кореляції, розрахований за даними таблиці 3, дорівнює -0,79. Тобто можна зробити висновок, що у 2014–2015 роках ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» мав негативну динаміку фінансово-економічних показників, оскільки зв'язок між фактичними і еталонними рангами, згідно зі шкалою Чеддока, відсутній.

Аналогічно було проведено інтегральний аналіз динаміки розвитку ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» за 2006–2013 роки. Результати аналізу подані в таблиці 5.

Таблиця 5

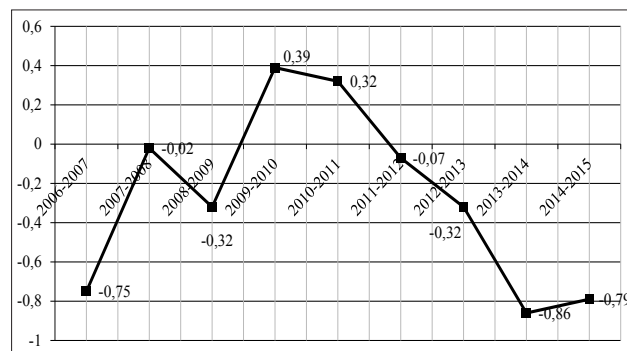
**Інтегральна оцінка динаміки розвитку
ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод»
за 2006–2015 роки внаслідок інтеграції
до холдингу**

Період	Коефіцієнт кореляції	Характеристика сили зв'язку
2006–2007	-0,75	Відсутній
2007–2008	-0,02	Відсутній
2008–2009	-0,32	Відсутній
2009–2010	0,39	Помірний
2010–2011	0,32	Помірний
2011–2012	-0,07	Відсутній
2012–2013	-0,32	Відсутній
2013–2014	-0,86	Відсутній
2014–2015	-0,79	Відсутній

Динаміку коефіцієнта кореляції наочно репрезентує графік (рис. 1).

Отже, виходячи з отриманих результатів, можна зробити висновок, що найбільш успішно ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» розвивався внаслідок інтеграції до холдингової компанії «Smart Maritime Group» у 2009–2011 роках. Негативні тенденції розвитку спостерігаються в

період з 2006 року по 2008 рік та з 2012 року по 2015 рік. Слід зазначити, що в останній період на ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» помітна зміна в напрямі позитивного вектору розвитку.

**Рис. 1. Динаміка коефіцієнта кореляції
для ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод»
за 2006–2015 роки**

Значення коефіцієнта кореляції Спірмена від 0 до -1 також показує щільність зв'язку між показниками, але у зворотному напрямі, що не відповідає еталону системи показників для інтегральної оцінки доцільності об'єднання підприємств.

Варто зазначити, що ця методика є досить зручною та оперативною, може використовуватись як експрес-оцінка, оскільки не потребує розрахунку великої кількості коефіцієнтів. Однак проведений аналіз свідчить про недосконалість цієї методики, оскільки неможливо зробити однозначних висновків. Отже, варто також використовувати альтернативні методичні підходи.

Так, для аналізу доцільності об'єднання підприємств можна адаптувати методику аналізу інтегральних показників господарської діяльності. До цих показників відносять коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності.

Ліквідність підприємства характеризує його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Вона визначається співвідношенням величини його високоліквідних активів (грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і величини його короткострокової заборгованості [4].

Аналіз платоспроможності здійснюється шляхом порівняння наявності та надходження коштів з платежами першої необхідності. Найбільш чітко платоспроможність виявляється під час її аналізу за відносно короткий строк (тиждень, півмісяця). Платоспроможність виражається коефіцієнтом платоспроможності, тобто співвідношенням наявних грошових коштів із сумою термінових платежів на визначену дату або на очікуваний період [5].

Стабільність фінансового стану підприємства в складі холдингової компанії зумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від широти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання.

Оцінювання фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства та визначення на цій основі міри його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності [6].

Коефіцієнти рентабельності виступають якісними та кількісними показниками ефективності діяльності підприємства в складі об'єднання. До основних показників рентабельності, які використовуються у ході аналізу фінансового стану підприємства, належать:

- коефіцієнт рентабельності активів;
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу;
- коефіцієнт рентабельності діяльності [7].

На основі аналізу цих показників можливо зробити більш повний та точний аналіз доцільності

об'єднань машинобудівних підприємств Причорноморського регіону в межах холдингу.

Висновки з проведеного дослідження. Використання методу нормативної системи значень показників для оцінки доцільності інтеграції машинобудівних підприємств Причорноморського регіону до холдингу дає змогу оцінити динаміку економічного розвитку підприємств, але об'єктивно сказати про доцільність такого об'єднання досить важко, оскільки на діяльність ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» впливають політична та економічна нестабільність. Отже, перспективи майбутніх досліджень пов'язані з проведенням аналізу на основі оцінки інтегральних показників машинобудівних підприємств Причорноморського регіону щодо їх участі в об'єднаннях різних організаційних форм.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бугай В.З. Оцінка динаміки розвитку активів підприємств чорної металургії / В.З. Бугай, Є.Л. Білий // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2008. – № 1 (3). – С. 28–33.
2. Сайт Smart Maritime Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.smart-holding.com/ru>.
3. Общая теория статистики. Статистическая методология в изучении коммерческой деятельности : [учебник] / О.Э. Башина и др. ; под ред. О.Э. Башиной, А.А. Спирина. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 439 с.
4. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : [підручник] / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 504 с.
5. Фінанси підприємств : [навчальний посібник] / [Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко]. – 3-тє вид., виправл. і доп. – К. : Знання-Прес, 2009. – 299 с.
6. Озеран А.В. Теорія та методологія формування фінансової звітності підприємств : [монографія] / А.В. Озеран. – К. : КНЕУ, 2015. – 471 с.
7. Білик М.Д. Фінансовий аналіз : [навчальний посібник]. – 2-ге вид., без змін / М.Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2007. – 592 с.